

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวิชาชีพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวิชาชีพระหว่างข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวิชาชีพระหว่างข้าราชการครู ในโรงเรียนขนาดใหญ่ กลางและเล็ก
4. เพื่อศึกษาความแตกต่างของสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวิชาชีพระหว่างข้าราชการครู ในเขตพื้นที่เมือง พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทและพื้นที่ชนบท

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษารั้งนี้ได้คัดเลือกโรงเรียนให้กระจายตามภาคภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่จังหวัดสุรินทร์ จากอีสานใต้ มุกดาหารจากอีสานเหนือ และมหาสารคามจากอีสานกลาง และศึกษาเฉพาะครูโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา โดยคัดจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และโรงเรียนในเมือง กึ่งเมืองกึ่งชนบท และชนบทตามคํานิยามในบทที่ 1 ครูที่คัดจากแต่ละโรงเรียนโดยหลักการคัดมาจากประชากรทั้งหมดของโรงเรียน ดังนั้นจึงได้ตัวอย่างดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่	จำนวน	30	โรงเรียน	จำนวนครู	1,272	คน
โรงเรียนขนาดกลาง	จำนวน	33	โรงเรียน	จำนวนครู	486	คน
โรงเรียนขนาดเล็ก	จำนวน	31	โรงเรียน	จำนวนครู	249	คน
รวม 94 โรงเรียน				จำนวนครู	2,007	คน

เครื่องมือที่ใช้

แบบสอบถามแบบปลายปิดและเปิดในบางส่วน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างจากพื้นฐานของการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆตามที่ได้อ้างไว้ในบทที่ 2 และมุ่งในประเด็นตามหัวข้อและจุดมุ่งหมายของการวิจัยโดยนิยามคํ่าว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวิชาชีพในความหมายที่พอจะวิจัยหาข้อมูลได้ในลักษณะแบบสำรวจได้ทดลองเครื่องมือนี้ด้วยจากประชากรในสำนักงาน ก.ค. (รายละเอียดในบทที่ 1)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 สถานภาพทางสังคมของข้าราชการครูโดยสภาพทั่วไปสรุปได้ว่า มีจำนวนข้าราชการครูเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 60.32 ที่เป็นเพศหญิงร้อยละ 39.52 เป็นเพศชาย เพศหญิงจะอยู่ในเขตพื้นที่เมืองมากกว่าเพศชายคือร้อยละ 70.67 แต่หากดูตามขนาดของโรงเรียน เพศชายจะมีมากกว่าเพศหญิงในโรงเรียนขนาดเล็กคือร้อยละ 51.02 เป็นเพศชายและร้อยละ 48.97 เป็นเพศหญิง

ข้าราชการครูมีกลุ่มอายุโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.88 และหากรวมกลุ่มนี้กับกลุ่มอายุ 41-50 ปีก็จะมีถึง 75% และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือกลุ่มอายุ 51-60 ปีคือร้อยละ 7.93 ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.06 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี สำหรับครูสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 55.79 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี

ครูอาวุโสกลุ่มอายุ 51-60 ปีมีในโรงเรียนขนาดใหญ่มากที่สุดคือร้อยละ 9.66 ครูในเขตพื้นที่เมืองกลุ่มอายุระหว่าง 31-40 มีมากที่สุดทั้งสองสังกัดคือร้อยละ 76.27 สังกัดกรมสามัญศึกษา ร้อยละ 42.05 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่คือร้อยละ 78.08 ข้าราชการครูระดับปริญญาตรี สังกัดกรมสามัญศึกษามีอัตราส่วนมากกว่าข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คือร้อยละ 84.23 สังกัดกรมสามัญศึกษาร้อยละ 72.57 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ส่วนกลุ่มข้าราชการครูวุฒิปริญญาโทขึ้นไปสังกัดกรมสามัญศึกษามีอัตราส่วนมากกว่าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติคือร้อยละ 4.71 สังกัดกรมสามัญศึกษาร้อยละ 1.28 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

โรงเรียนขนาดใหญ่กลุ่มข้าราชการครูมีวุฒิการศึกษาสูงมีมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก คือกลุ่มข้าราชการครูวุฒิปริญญาตรีและกลุ่มวุฒิปริญญาโทอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 79.93 และ 3.9 ตามลำดับ ส่วนในโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 75.00 และ 1.23 ตามลำดับ

กลุ่มข้าราชการครูวุฒิปริญญาตรีและวุฒิปริญญาโทมีมากในเขตพื้นที่เมืองคือร้อยละ 82.83 สำหรับวุฒิปริญญาตรีและ 5.24 วุฒิปริญญาโท ตามลำดับ

ข้าราชการครูตำแหน่งอาจารย์ 2 รับเงินเดือนในระดับ 6 มีมากที่สุดคือร้อยละ 60.76 เป็นตำแหน่งอาจารย์ 2 และร้อยละ 40.50 รับเงินเดือนในระดับ 6 ส่วนกลุ่มข้าราชการครูที่มีน้อยที่สุดคือกลุ่มตำแหน่งอาจารย์ 3 คือร้อยละ 0.27

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีข้าราชการครูกลุ่มตำแหน่งอาจารย์ 2 มากที่สุดคือร้อยละ 69.78 กรมสามัญศึกษามีข้าราชการครูกลุ่มตำแหน่งอาจารย์ 2 คือร้อยละ 50.67

ข้าราชการครูกลุ่มตำแหน่งอาจารย์ 2 มีมากที่สุดโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางคือ ร้อยละ 68.87 และร้อยละ 52.04 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กข้าราชการครูกลุ่มอาจารย์ 1 มีมากที่สุดคือร้อยละ 56.85

ข้าราชการครูกลุ่มตำแหน่งอาจารย์ 2 จะอยู่ในโรงเรียนเขตพื้นที่เมืองมากที่สุดคือร้อยละ 72.15 ข้าราชการครูกลุ่มที่รับเงินเดือนในระดับ 6 มีจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 40.50 ส่วนกลุ่มที่รับเงินเดือนในระดับ 7 ขึ้นไปมีน้อยที่สุดคือร้อยละ 1.22

ข้าราชการครูกลุ่มที่รับเงินเดือนในระดับ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีมากกว่าข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาคือร้อยละ 48.55 และ 31.45 ตามลำดับ

ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่รับเงินเดือนในระดับ 6 มีมากที่สุดคือร้อยละ 48.94 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กข้าราชการครูรับเงินเดือนในระดับ 5 มีมากที่สุดคือร้อยละ 28.69 ข้าราชการครูในโรงเรียนเขตพื้นที่เมือง กึ่งเมืองกึ่งชนบท และชนบทรับเงินเดือนในระดับ 6 มากที่สุดเช่นเดียวกัน คือร้อยละ 53.91, 34.62 และ 28.68 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 สถานภาพทางเศรษฐกิจของข้าราชการครูโดยสภาพทั่วไปสรุปได้ว่าข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 6,000 – 9,999 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 56.08 และมีรายได้ 14,000 บาท ขึ้นไปต่อเดือนน้อยที่สุดคือร้อยละ 6.30 ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติส่วนใหญ่ร้อยละ 52.26 มีรายได้ระหว่าง 8,000-11,999 บาทต่อเดือน ส่วนครูสังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีรายได้ในพิสัยนี้มีร้อยละ 45 และส่วนใหญ่คือร้อยละ 61.24 มีรายได้ระหว่าง 6000-9,999 บาทต่อเดือน

ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางส่วนใหญ่ร้อยละ 66.94 และ 62.26 ตามลำดับมีรายได้ระหว่าง 6,000-9,999 บาทต่อเดือน ส่วนในโรงเรียนขนาดใหญ่ นั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.51 มีรายได้ระหว่าง 8,000-11,999 บาทต่อเดือน มีข้าราชการครูที่มีรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อเดือนน้อยที่สุดคือร้อยละ 6.58

ข้าราชการครูในเขตพื้นที่เมืองส่วนใหญ่ร้อยละ 52.61 มีรายได้ระหว่าง 8,000-11,999 บาทต่อเดือน โดยมีข้าราชการครูที่มีรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อเดือนน้อยที่สุดคือร้อยละ 7.70 ส่วนข้าราชการครูในโรงเรียนในเขตพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทและเขตพื้นที่ชนบท ส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.76 และ 68.47 ตามลำดับมีรายได้ระหว่าง 6,000-9,999 บาทต่อเดือน ส่วนข้าราชการครูที่มีรายได้ 14,000 บาทขึ้นไปต่อเดือน มีน้อยที่สุดคือร้อยละ 2.96 และ 2.61 ตามลำดับ

ข้าราชการครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 89.84 ไม่มีรายได้พิเศษ รองลงมาคือร้อยละ 5.00 มีรายได้พิเศษต่ำกว่า 1,000 บาท นอกจากนั้นกระจายอยู่ในกลุ่ม 1,001-2,000 กลุ่ม 2,001-3,000 และมากกว่า 3,000 ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และ

สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 89.93 และ 89.73 ตามลำดับ รองลงมาคือมีรายได้พิเศษต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 4.84 และ 5.19 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือคือร้อยละ 1.97 และ 1.13 ตามลำดับ มีรายได้พิเศษมากกว่า 2,000 บาทขึ้นไป ครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ส่วนใหญ่คือร้อยละ 86.83, 91.44 และ 89.75 ตามลำดับ ไม่มีรายได้พิเศษ

ข้าราชการครูในเขตพื้นที่เมือง กึ่งเมืองกึ่งชนบทและชนบทส่วนใหญ่ร้อยละ 90.65, 89.78 และ 88.05 ตามลำดับ ไม่มีรายได้พิเศษ ส่วนกลุ่มข้าราชการครูที่มีรายได้พิเศษไม่เกิน 1,000 บาท มีโรงเรียนเขตพื้นที่ชนบทมากที่สุดคือร้อยละ 6.45 กลุ่มข้าราชการครูที่มีรายได้พิเศษระหว่าง 1,001-2,000 บาท มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ชนบทสูงสุดเช่นเดียวกันคือร้อยละ 3.79 ส่วนกลุ่มข้าราชการครูที่มีรายได้พิเศษระหว่าง 2,001-3,000 บาท โรงเรียนในเขตเมืองมีอัตราส่วนสูงกว่าเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชนบท คือร้อยละ 1.74, 1.14 และ 0.84 ตามลำดับ

ข้าราชการครูส่วนใหญ่ร้อยละ 64.71 มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้ข้าราชการครูร้อยละ 30.42 มีคู่สมรสที่มีรายได้มากกว่า 7,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.58 และ 59.14 มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้ โดยมีข้าราชการครูร้อยละ 29.13 และ 31.80 ตามลำดับ มีคู่สมรสที่มีรายได้มากกว่า 7,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป

ข้าราชการครูทั้งในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.28, 56.62 และ 62.75 ตามลำดับ มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้ ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้ร้อยละ 62.75 คิดเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางที่คู่สมรสไม่มีรายได้เล็กน้อย ซึ่งมีร้อยละ 55.28 และ 56.62 ตามลำดับ

ข้าราชการครูในโรงเรียนเขตพื้นที่เมืองมีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้ร้อยละ 64.38 คิดเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนในเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชนบทที่คู่สมรสไม่มีรายได้ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 58.89 และ 55.66 ตามลำดับ

ข้าราชการครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 64.89 มีรายจ่ายรวมต่อเดือนเป็นเงิน 10,001 บาทขึ้นไป และข้าราชการครูที่มีรายจ่ายรวมต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาทน้อยที่สุดคือร้อยละ 10.36 ครูทั้งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.22 และ 58.95 ตามลำดับมีรายจ่ายรวมต่อเดือนเป็นเงิน 10,001 บาทขึ้นไป โดยมีข้าราชการครูที่มีรายจ่ายต่อเดือนเป็นเงินต่ำกว่า 5,000 บาทน้อยที่สุดเช่นเดียวกันคือร้อยละ 8.30 และ 12.66 ตามลำดับ

ข้าราชการครูทั้งในโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดใหญ่ส่วนใหญ่คือร้อยละ 55.64, 61.76 และ 68.27 ตามลำดับ มีรายจ่ายรวมต่อเดือนเป็นเงิน 10,001 บาทขึ้นไป โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางมีข้าราชการครูที่มีรายจ่ายรวมต่อเดือนเป็นเงินต่ำกว่า 5,000 บาทมีน้อยที่สุดคือร้อยละ

12.90 และ 11.09 ตามลำดับ ส่วนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีข้าราชการครูที่มีรายจ่ายรวมต่อเดือนระหว่าง 5,001-7500 บาทน้อยที่สุดคือร้อยละ 9.07

ข้าราชการครูในโรงเรียนทั้งในเขตพื้นที่เมืองกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชนบท ส่วนใหญ่คือร้อยละ 71.54, 62.17 และ 59.22 ตามลำดับมีรายจ่ายรวมต่อเดือนตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป

ข้าราชการครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.12 มีความรู้สึกไม่พอใจกับรายได้และรายจ่ายของตนเอง ส่วนข้าราชการครูที่มีความรู้สึกพอใจกับรายได้รายจ่ายของตนเองมีเพียงร้อยละ 19.77

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติส่วนใหญ่ร้อยละ 83.25 มีความรู้สึกไม่พอใจกับรายได้และรายจ่ายของตนเองคิดเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีความรู้สึกไม่พอใจกับรายได้และรายจ่ายของตนเองเช่นเดียวกันซึ่งมีร้อยละ 76.85

ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.57, 82.98, และ 79.93 ตามลำดับรู้สึกไม่พอใจกับรายได้และรายจ่ายของตนเอง ส่วนข้าราชการครูที่รู้สึกพอใจกับรายได้รายจ่ายของตนเองมีเพียงร้อยละ 19.43, 17.02 และ 21.07 ตามลำดับ

ข้าราชการครูทั้งในโรงเรียนในเขตพื้นที่เมืองกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชนบทส่วนใหญ่ร้อยละ 76.71, 81.92 และ 84.40 ตามลำดับรู้สึกไม่พอใจกับรายได้และรายจ่ายของตนเอง มีข้าราชการครูที่รู้สึกพอใจกับรายได้และรายจ่ายของตนเองเพียงร้อยละ 23.29, 18.38 และ 15.60 ตามลำดับ

ข้าราชการครูกลุ่มครูโสดแสดงความต้องการให้มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท มากที่สุดคือร้อยละ 85.91 ครูที่สมรสแล้วแต่ยังไม่มีบุตรต้องการรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาทมากที่สุดคือร้อยละ 60.70 ครูที่สมรสแล้วมีบุตร 1 คนมีความต้องการรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาทคือร้อยละ 40.33 ครูที่สมรสแล้วมีบุตร 2 คนต้องการมีรายได้ระหว่าง 15,000-20,000 บาทร้อยละ 24.59 ครูที่สมรสแล้วมีบุตร 3 คนต้องการมีรายได้ระหว่าง 15,000-20,000 บาทร้อยละ 25.05 ส่วนครูที่สมรสแล้วมีบุตร 4 คน ต้องการมีรายได้ 25,000 บาทขึ้นไปร้อยละ 26.90

ข้าราชการครูส่วนใหญ่ร้อยละ 53.28 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดและอำเภอเดียวกันกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในปัจจุบัน โดยมีข้าราชการครูที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดแต่อยู่ในเขตการศึกษาเดียวกันกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในปัจจุบันน้อยที่สุดคือร้อยละ 9.78

ข้าราชการครูทั้งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 62.36 และ 46.51 ตามลำดับ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดและอำเภอเดียวกันกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในปัจจุบัน โดยมีข้าราชการครูที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดแต่อยู่ในเขตการศึกษาเดียวกันกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในปัจจุบันน้อยที่สุดคือร้อยละ 7.79 และ 12.67 ตามลำดับ

ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่คือร้อยละ 51.52,

50.39 และ 55.43 ตามลำดับ มีภูมิสำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดและอำเภอเดียวกันกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในปัจจุบัน

ข้าราชการครูในโรงเรียนในเขตพื้นที่เมืองกิ่งเมืองกิ่งชนบทและชนบท ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.04, 53.24 และ 50.20 ตามลำดับ มีภูมิสำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดและอำเภอเดียวกันกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในปัจจุบัน แสดงว่าครูส่วนใหญ่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนใกล้บ้านมากที่สุด

ส่วนที่ 3 สถานภาพทางวิชาชีพของข้าราชการครูโดยสภาพทั่วไป

สรุปได้ดังนี้ ข้าราชการครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.95 มีวุฒิการศึกษาทางครู มีเพียงร้อยละ 19.05 ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางครู ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่คือร้อยละ 81.46 และ 80.42 ตามลำดับมีวุฒิการศึกษาทางครู

ข้าราชการครูจำนวนค่อนข้างมากคือร้อยละ 44.92 มีชั่วโมงสอน 25 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ รองลงมาคือร้อยละ 22.36 มีชั่วโมงสอนระหว่าง 10-15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยมีข้าราชการครูที่มีชั่วโมงสอนระหว่าง 22-24 ชั่วโมงต่อสัปดาห์น้อยที่สุดคือร้อยละ 6.65 ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติส่วนใหญ่ร้อยละ 74.23 มีชั่วโมงสอน 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ขึ้นไป ในขณะที่ครูกรมสามัญศึกษามีเพียงร้อยละ 12.18 เท่านั้นที่มีชั่วโมงสอนระดับนี้ ครูมัธยมศึกษาส่วนใหญ่คือร้อยละ 56.44 มีชั่วโมงสอนระหว่าง 10-18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และที่มีชั่วโมงสอนระหว่าง 22-24 ชั่วโมงต่อสัปดาห์นั้นทั้ง 2 สังกัดมีอัตราส่วนน้อยที่สุดเช่นเดียวกัน

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทั้งในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอน 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ขึ้นไป คือมีร้อยละ 90.63, 70.75 และ 72.68 ตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาทั้งในโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอนระหว่าง 10-18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์คือร้อยละ 41.67, 52.44 และ 60.28 ตามลำดับ

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทั้งในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองกิ่งเมืองกิ่งชนบทและชนบท ส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอน 25 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ คือมีจำนวนร้อยละ 77.48, 73.86 และ 71.43 ตามลำดับ ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเดียวกันที่มีจำนวนชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ในช่วงเดียวกัน ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 3.82, 13.33 และ 23.90 ตามลำดับ และในทางตรงกันข้ามข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาทั้งในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทและเขตชนบทส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอนระหว่าง 10-18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คือมีร้อยละ 67.18, 54.50 และ 39.0 ตามลำดับ ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเดียวกัน และมีจำนวนชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ในช่วงเดียวกันซึ่งมีอยู่ร้อยละ 17.96, 21.22 และ 19.84 ตามลำดับ

ข้าราชการครูส่วนใหญ่ร้อยละ 70.84 ปฏิบัติงานพิเศษนอกเหนือจากงานสอนเป็นเวลา 10-15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 74.64 และ 66.60 ตามลำดับปฏิบัติงานพิเศษนอกเหนืองานสอนเป็นเวลา 10-15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทั้งในโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานพิเศษนอกเหนืองานสอนเป็นเวลา 10-15 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์มีร้อยละ 72.66, 60.80 และ 79.00 ตามลำดับ

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในโรงเรียนเขตพื้นที่เมืองกึ่งเมืองกึ่งชนบทและชนบทส่วนใหญ่ปฏิบัติงานพิเศษนอกเหนืองานสอนเป็นเวลา 10-15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์คือร้อยละ 76.68, 68.94 และ 76.72 ตามลำดับ คิดเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเดียวกันและปฏิบัติงานพิเศษนอกเหนืองานสอนเป็นเวลา 10-15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เช่นเดียวกันซึ่งมีอยู่ร้อยละ 68.70, 70.14 และ 55.35 ตามลำดับ

ข้าราชการครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 70.92 เห็นว่าครูควรมีชั่วโมงสอนระหว่าง 15-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีข้าราชการครูที่เห็นว่าครูควรมีชั่วโมงสอน 21 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์น้อยที่สุดคือร้อยละ 13.98

ข้าราชการครูทั้งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่คือร้อยละ 64.88 และ 77.63 ตามลำดับเห็นว่าครูควรมีชั่วโมงสอนระหว่าง 15-20 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ มีข้าราชการครูที่เห็นว่าครูควรมีชั่วโมงสอนระหว่าง 21-23 ชั่วโมงต่อสัปดาห์น้อยที่สุดคือร้อยละ 0.71 และ 0.11 ตามลำดับ

ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.80, 64.51 และ 66.09 ตามลำดับ มีความเห็นว่าครูควรมีชั่วโมงสอนระหว่าง 15-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ข้าราชการครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.26 พัฒนาดตนเองโดยการศึกษาด้วยตนเอง รองลงมาคือร้อยละ 8.96 พัฒนาดตนเองโดยการเข้ารับการอบรมมีเพียงร้อยละ 7.86 พัฒนาดตนเองโดยการศึกษาต่อ สำหรับข้าราชการครูที่พัฒนาดตนเองโดยการดูงานมีน้อยที่สุดคือร้อยละ 2.92

ข้าราชการครูพัฒนาดตนเองโดยศึกษาต่อสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีอัตราส่วนมากกว่าสังกัดกรมสามัญศึกษาเล็กน้อยคือร้อยละ 8.56 และ 7.09 ตามลำดับ

ส่วนข้าราชการครูที่พัฒนาตนเองโดยเข้ารับการอบรมพบว่าข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีอัตราส่วนมากกว่าสังกัดกรมสามัญศึกษาคือร้อยละ 10.75 และ 6.97 ตามลำดับ สำหรับข้าราชการครูที่พัฒนาตนเองโดยการศึกษาและดูงานปรากฏว่ามีความแตกต่างกันเล็กน้อยคือสังกัดกรมสามัญศึกษามีอัตราส่วนมากกว่าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติคือร้อยละ 3.25 และ 2.61 ตามลำดับสำหรับการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาด้วยตนเองข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีอัตราส่วนน้อยกว่าสังกัดกรมสามัญศึกษาคือร้อยละ 78.08 และ 82.69 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 สถานภาพทางสังคมของข้าราชการครู

การศึกษาวิเคราะห์สถานภาพทางสังคมของข้าราชการครู ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือครั้งนี้ มีขอบเขตจำกัดที่วิเคราะห์เฉพาะตัวครู หากจะให้ได้ผลสมบูรณ์สมควรจะต้องสอบถามความคิดเห็น ค่านิยม ของสังคมที่มีต่อครู แต่จากความจำกัดเช่นนี้ตัวแปรที่จะบ่งบอกสถานภาพทางสังคมของครู จึงเป็นตัวแปรประเภท เพศ อายุ คุณวุฒิ ตำแหน่ง และระดับเงินเดือน โดยถือค่าตัวแปรประเภทนี้เป็นข้อมูลที่บ่งบอกคุณสมบัติทางสังคมของครูและหากเปรียบเทียบคุณสมบัติเหล่านี้กับประชากรทั่วไปในสังคม ก็อาจจะพอสรุปเป็นภาพลักษณ์กว้างๆ ได้ว่า ครูควรจะอยู่ในฐานะทางสังคมเช่นไร

ข้อสังเกตจากผลสรุปที่ได้มาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า

1. จำนวนครูหญิงมีสัดส่วนสูงกว่าจำนวนครูชาย (ร้อยละ 60.32 เปรียบเทียบกับ 39.52) ซึ่งอาจจะทำให้ภาพลักษณ์ของอาชีพครูเป็นอาชีพของสุภาพสตรี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองจะมีครูหญิงที่มีสัดส่วนสูงกว่าครูชายมาก (70.67% เป็นหญิง)

โดยหลักของการศึกษาแล้ว ครูทั้งสองเพศควรจะสมดุลย์กัน

2. อายุของครูก็เป็นข้อมูลที่นำสังเกต ครูส่วนใหญ่ทั้งสองสังกัดอยู่ในวัยกลางคน คืออายุระหว่าง 31 - 50 ปี (ร้อยละ 75) และหากพิจารณาเฉพาะครูประถมศึกษาจะอยู่ในกลุ่มนี้ถึงร้อยละ 81

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ครูในกลุ่มอายุ 21 - 30 คือกลุ่มหนุ่มที่สังกัดกรมสามัญศึกษา จะมีสัดส่วนสูงกว่าครูกลุ่มอายุเดียวกันที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (25% เปรียบเทียบกับ 7%) ซึ่งทำให้น่าคิดว่าอนาคตจะมีครูอาวุโสในโรงเรียนประถมในอัตราส่วนมากขึ้นไป

3. วุฒิทางการศึกษาของครู ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ฐานะของครูมีเกียรติในสังคมนั้น ก็

พบว่าครูส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างนี้มีวุฒิปริญญาตรี คือร้อยละ 78.08 และครูสังกัดกรมสามัญศึกษามีปริญญาตรีในอัตราส่วนที่สูงกว่าครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเล็กน้อย ตลอดจนครูปริญญาตรีจะมีมากในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนในเมือง ซึ่งก็จะเป็นข้อสังเกตทั่วไปอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามแม้ในโรงเรียนชนบททั้งสองสังกัดก็ยังมีครูวุฒิปริญญาตรีถึงร้อยละ 72 ซึ่งน่าจะเป็นข้อยืนยันได้ว่าฐานะของครูในสังคมชนบทเป็นฐานะที่สูง เมื่อพิจารณาในแง่คุณวุฒิ

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของวุฒิปริญญาตรีของกลุ่มตัวอย่างนี้กับการสำรวจของคุรุสภาปี 2533 แล้ว ผลการสำรวจครั้งนั้นผู้มีวุฒิปริญญาตรีมีร้อยละ 66.55

4. ตำแหน่งและระดับซี ซึ่งเป็นเครื่องหมายเกียรติยศของข้าราชการไทยนั้น ครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.70 มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 และร้อยละ 40.50 ได้รับเงินเดือนระดับ 6 สัดส่วนนี้สูงกว่าผลการสำรวจของคุรุสภาปี 2533 ซึ่งพบว่าร้อยละ 24 ของครูได้รับเงินเดือนระดับ 6 แต่ระดับตำแหน่งอาจารย์ 3 ซึ่งสามารถรับเงินเดือนได้ถึงระดับซี 8 นั้น ยังมีน้อย คือร้อยละ 0.27 ที่น่าสังเกตคือ ครูประถมศึกษาที่มีตำแหน่งอาจารย์ 2 มีถึงร้อยละ 69.78 ในขณะที่ครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ตำแหน่งอาจารย์ 2 มีร้อยละ 50.67 ตามความคาดหมายของคนทั่วไป อาจจะคิดว่าครูกรมสามัญศึกษาน่าจะมีสัดส่วนสูงกว่า แต่ปรากฏการณ์เช่นนี้อาจสัมพันธ์กับอายุของครูของทั้งสองสังกัด กล่าวคือ ครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกลุ่มอายุ 20 - 31 มีสัดส่วนสูงกว่าครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และอายุราชการของครูนั้นสัมพันธ์กับการเลื่อนระดับตำแหน่ง ครูที่มีอายุราชการมากมีโอกาสเป็นอาจารย์ 2 มากกว่า

นอกจากนั้นแล้ว ขนาดโรงเรียน และพื้นที่ก็มีผลต่อความแตกต่างของระดับตำแหน่งและเงินเดือน กล่าวคือ ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 48.94 ได้รับเงินเดือนในระดับ 6 ขณะที่ครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีเพียง 22.78 และครูในโรงเรียนในเมือง ร้อยละ 53.91 ได้รับเงินเดือนระดับ 6 แต่ครูในชนบทมีเพียงร้อยละ 28.68 ที่ได้รับระดับนี้

ส่วนที่ 2 สถานภาพทางเศรษฐกิจของข้าราชการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตัวแปรที่ชี้วัดสถานภาพทางเศรษฐกิจก็คือระดับเงินเดือนรายได้พิเศษ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนความรู้สึกต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของตนเอง ข้อค้นพบมีข้อที่น่าสังเกตหลายประการ

1. เงินเดือนครูซึ่งเป็นรายได้หลักของข้าราชการไทยนั้น ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 56.08 มีรายได้ 6,000 - 9,999 บาทต่อเดือน มีรายได้สูงกว่านี้ก็มี 34.64 % แสดงว่าครูจำนวนมากคือร้อยละ 65 มีรายได้ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันน่าจะทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่มียานพาหนะของตนเองอยู่ก่อนแล้ว

ที่น่าสังเกตเพิ่มเติมก็คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ค่อนข้างจะมีรายได้สูงกว่าครูสังกัดกรมสามัญศึกษา คือร้อยละ 52.26 มีรายได้ระหว่าง 8,000 - 11,999 บาทต่อเดือน ขณะที่ครูกรมสามัญศึกษาที่มีรายได้ในพิสัยนี้ มีร้อยละ 45

ขนาดและสถานที่ตั้งก็มีผลให้เกิดความแตกต่างเช่นกัน โรงเรียนขนาดใหญ่ ครูที่มีรายได้ระหว่าง 8,000 - 11,999 บาทต่อเดือน มีร้อยละ 53.51 ขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กมีร้อยละ 35.89 และโรงเรียนขนาดกลางมีร้อยละ 45.21

โรงเรียนในเมือง ครูที่มีรายได้ระหว่าง 8,000 - 11,999 บาทต่อเดือน มีถึง 52.61 ขณะที่โรงเรียนในชนบทครูที่มีรายได้ในพิสัยนี้มีเพียง 34.59

2. ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือรายได้พิเศษของครู จะเห็นได้ว่า**ครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 89.84 ไม่มีรายได้พิเศษ** ซึ่งตรงกับข้อสังเกตของคนทั่วไป และในเรื่องรายได้พิเศษนี้ขนาดของโรงเรียน และเขตที่ตั้ง ตลอดจนสังกัด ไม่มีผลให้เกิดความแตกต่างอย่างชัดเจน

3. นอกจากนั้นแล้วครูที่มีคู่สมรสซึ่งควรจะทำให้ฐานะดีขึ้น หากคู่สมรสมีรายได้ตามข้อค้นพบกับปรากฏว่า ครูร้อยละ 64.71 มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้ และร้อยละ 30.42 ที่มีคู่สมรสที่มีรายได้มากกว่า 7,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป ซึ่งในกรณีหลังนี้คงจะช่วยสถานภาพทางเศรษฐกิจได้บ้าง ในเรื่องรายได้ของคู่สมรสนี้ สังกัดไม่มีผลให้เกิดความแตกต่าง แต่ขนาดของโรงเรียน และสถานที่ตั้งมีผลบ้างเล็กน้อย กล่าวคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนในเมือง ครูที่มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้มีอัตราส่วนสูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่น และในเขตชนบท และเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท

4. ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ในเรื่อง**รายจ่ายของครูตามข้อค้นพบครูร้อยละ 64.89 รายงานว่ามีรายจ่ายต่อเดือน 10,001 บาทขึ้นไป** เปรียบเทียบกับเงินเดือน ซึ่งได้เห็นแล้วว่า ร้อยละ 56.08 มีเงินเดือนระหว่าง 6,000 - 9,999 บาทต่อเดือน หรืออีกนัยหนึ่งร้อยละ 65.10 มีรายได้ต่ำ 9,999 บาทต่อเดือน แต่จำนวนใกล้เคียงกันนี้รายงานว่ามีรายจ่ายมากกว่า 1 หมื่นบาทขึ้นไป ซึ่งจะเห็นได้ว่ารายได้กับรายจ่ายของครูน่าจะไม่สมดุลย์กัน ตรงตามรายงานการวิจัยของคุรุสภาปี พ.ศ. 2525 ตามที่ได้อ้างถึงในบทที่ 2

ที่นาสังเกตในเรื่องนี้เช่นกันก็คือ ครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร้อยละ 70.22 รายงานว่ามีรายจ่ายตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป ขณะที่ครูสังกัดกรมสามัญศึกษา มีร้อยละ 58 - 95

นอกจากสังกัดที่มีผลต่อความแตกต่างแล้ว ขนาดของโรงเรียนก็มีผลเช่นกัน กล่าวคือ ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 10,001 บาทขึ้นไป มีอัตราส่วนร้อยละ 68.27 ขณะที่ครูในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีอัตราส่วนร้อยละ 61.76 และ 55.64 ตามลำดับ

เขตที่ตั้งก็มีผลเช่นกัน ครูโรงเรียนในเมืองจะมีรายจ่ายสูงกว่าครูในโรงเรียนชนบท

5. ในความรู้สึกพอใจไม่พอใจต่อรายได้ จะเห็นได้ว่าข้าราชการครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.12 มีความรู้สึกไม่พอใจกับรายได้ และรายจ่ายของตน และครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ จะมีอัตราส่วนผู้ไม่พอใจมากกว่าครูสังกัดกรมสามัญศึกษาบ้างเล็กน้อย และครูในชนบทจะมีแนวโน้มไม่พอใจมากกว่าครูในพื้นที่เขตเมืองเล็กน้อย แต่ขนาดของโรงเรียนดูจะไม่มีผลในความแตกต่าง

6. ในข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการจะมีรายได้ ข้อค้นพบอาจจะดูแปลกในแง่ที่ว่า ขณะที่ครูส่วนใหญ่รายงานว่าไม่พอใจกับรายได้ของตน และมีรายจ่ายมากกว่า 1 หมื่นบาทแต่เมื่อถามว่า ต้องการมีรายได้เท่าไร ในสถานภาพต่างๆ เช่น หากโสดจะต้องการเท่าไร และถ้าหากสมรสแล้ว จะต้องการเท่าไร คำตอบก็คือ หากเป็นโสดจะต้องการมีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท มีผู้ตอบร้อยละ 85.91 หากสมรสแต่ยังไม่มียุติและต้องการรายได้ 5,000 - 10,000 บาท มีผู้ตอบร้อยละ 60.70 หากสมรสแล้วมียุติ 1 คน ต้องการรายได้ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท มีร้อยละ 40.33 ที่ต้องการรายได้ 15,000 - 20,000 บาท และ 25,000 บาท ขึ้นไป จะเป็นกรณีที่มีบุตร 2 - 3 คน และ 4 คน ตามลำดับ

คำตอบดังกล่าวนี้ แสดงว่า **ครูส่วนใหญ่ยังมองไปที่รายได้ 10,000 บาท สำหรับคนโสดและประมาณ 15,000-20,000 บาท สำหรับผู้มีบุตรแล้ว** ตามปรากฏการณ์ดูก็ไม่สูงเกินไปนัก แต่ครูส่วนใหญ่กว่าจะมีรายได้ถึง 15,000 บาท ต้องมีอายุค่อนข้างมากแล้ว

7. ข้อมูลอีกประเภทหนึ่งนี้อาจช่วยให้เห็นสภาพที่แท้จริงในแง่เศรษฐกิจก็คือสถานที่อยู่ การอยู่ในบ้านพักใกล้โรงเรียนอาจช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้บ้าง ในเรื่องที่พักนี้จะเห็นได้ว่าครูร้อยละ 53.28 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดและอำเภอเดียวกันกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในปัจจุบัน และครูประถมจะมีอัตราส่วนสูงกว่าครูมัธยมศึกษาในเรื่องนี้ ส่วนขนาดของโรงเรียนและพื้นที่ไม่มีผลให้เกิดความแตกต่างกัน

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า ครูส่วนใหญ่สถานภาพทางเศรษฐกิจ**ไม่ต้อสูงนัก** มีรายจ่ายไม่สมดุลกับรายรับ **ไม่ต้อจะมีรายได้พิเศษ** นอกเหนือจากเงินเดือน สถานภาพเศรษฐกิจดังกล่าวอาจจะพอทนได้ **ทั้งนี้เพราะครูร้อยละ 53.28 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดและอำเภอเดียวกันกับโรงเรียนที่ตนปฏิบัติงาน** ความคาดหวังของครูในเรื่องเงินเดือน ก็ไม่ได้สูงมากไปกว่าระดับเงินเดือน ที่ระบบข้าราชการจะพึงให้ได้ แต่จะมีกลวิธีอย่างไรที่จะเร่งให้ครูได้รับเงินเดือนถึงขั้น 15,000 บาท ได้เร็วขึ้น หรือเมื่อมีครอบครัวแล้วในช่วงอายุ 30 - 40 ปี

ส่วนที่ 3 สถานภาพทางวิชาชีพของข้าราชการครู

สถานภาพทางวิชาชีพของข้าราชการครูอาจมีความหมายกว้างขวางมาก แต่ในความหมายที่แคบก็หมายถึงคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถของครูในอาชีพครู ตลอดจนมาตรฐานของวิชาชีพนี้ ตัวแปรที่วิจัยในครั้งนี้ก็มีในเรื่องคุณวุฒิทางวิชาชีพ ชั่วโมงที่ทำงาน โอกาสการพัฒนาตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ น่าจะมีดังนี้คือ

1. **ครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.95 มีวุฒิทางการศึกษา** ซึ่งอาจจะยังไม่บรรลุเป้าหมายของกระทรวงศึกษาที่ต้องการให้ร้อยละ ร้อย มีวุฒิทางการศึกษา แต่อัตราส่วนนี้ก็สูงขึ้นมากกว่าในอดีตและคุณวุฒิตั้งกล่าวนี้ทั้งสองสังกัดมีในอัตราส่วนไม่ค่อยแตกต่างกัน

2. สภาพการทำงานซึ่งอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพทางวิชาชีพ ก็มีข้อน่าสังเกตหลายประการ ประการแรกครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดกรมสามัญศึกษา มีจำนวนชั่วโมงสอนแตกต่างกันมาก **ครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร้อยละ 74.23 มีชั่วโมงสอน 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ขึ้นไป** ในขณะที่ **ครูสังกัดกรมสามัญศึกษามีเพียงร้อยละ 12.18 เท่านั้น ที่มีจำนวนชั่วโมงสอนระดับนี้** ครูส่วนใหญ่ของกรมสามัญศึกษาคือร้อยละ 56.44 มีชั่วโมงสอนระหว่าง 10 - 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ประการที่สอง ในระหว่างครูประถมด้วยกันเอง **ครูโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 90.63 มีชั่วโมงสอน 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์** ขณะที่ครูโรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 70.75 และครูโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 72.68 ตามลำดับ มีชั่วโมงสอนระดับเดียวกัน แต่ในเรื่องของสถานที่ตั้งไม่มีความแตกต่างกันมากระหว่างครูประถมศึกษา

สำหรับครูมัธยมที่ส่วนใหญ่สอนระหว่าง 10 - 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์นั้น มีความแตกต่างกันในเรื่องอัตราส่วนระหว่างครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ คือขนาดใหญ่จะมีอัตราส่วนสูงกว่าขนาดเล็กในชั่วโมงสอนระดับนี้ นอกจากนั้นยังแตกต่างกันในเรื่องสถานที่ตั้ง ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาในชนบทร้อยละ 39 จะมีชั่วโมงสอนระดับนี้ ขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาในเมืองมีถึงร้อยละ 67.18

3. นอกจากชั่วโมงสอนแล้ว ครูยังจะต้องปฏิบัติงานพิเศษอื่นๆ อีก ส่วนมากคือร้อยละ 70 - 84 รายงานว่าต้องหางานพิเศษนอกเหนือจากงานสอนเป็นเวลา 10 - 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และในเรื่องงานพิเศษนี้ ความแตกต่างระหว่างสังกัด ระหว่างขนาด และเขตพื้นที่มีบ้างเล็กน้อยไม่มากนัก

4. ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ **ครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 70.92 เห็นว่าครูควรมีชั่วโมงสอนระหว่าง 15 - 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์** ข้อคิดเห็นนี้สวนทางกับสภาพปัจจุบันที่ครูร้อยละ 51.57 มีชั่วโมงสอนตั้งแต่ 22 ชั่วโมงขึ้นไป (ดูตาราง 25)

5. ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครู ก็เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อสถานภาพทางอาชีพ ในต่างประเทศเห็นความสำคัญของการจัดระบบการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของครู สำหรับตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่าระบบที่จะช่วยให้ครูพัฒนาตนเองนั้นยังไม่เด่นชัดมากนัก กล่าวคือ **ครูส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.26 พัฒนาตนโดยการศึกษาด้วยตนเองและที่จะพัฒนาโดยเข้าอบรมมีเพียงร้อยละ 8.96 หรือที่จะพัฒนาตนเองโดยการศึกษาต่อก็มีเพียงร้อยละ 7.86 เท่านั้น**

ยิ่งการดูงานแล้วมีเพียงร้อยละ 2.92 จะเห็นได้ว่ายังขาดมาตรการหรือวิธีการ หรือระบบที่จะจัดให้ครูได้พัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเรื่องการพัฒนาตนเองนี้ ไม่ค่อยมีความแตกต่างกันระหว่างสังกัด

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ครูส่วนใหญ่มีคุณวุฒิทางวิชาชีพครูแต่สภาพการทำงานอาจจะยังไม่ถูกใจตนเองนักเพราะคาดหวังจะมีชั่วโมงการสอนน้อยกว่าที่ได้รับ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีขาดโอกาสที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดยวิธีการต่างๆ เช่น เข้ารับการอบรม การสัมมนา ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยขั้นพื้นฐานที่มีขอบเขตกว้างขวางและเจาะลึกไปในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิภาคที่ค้ำยันโอกาสทางการศึกษามากกว่าภาคอื่นๆ ผลการวิจัยทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวิชาชีพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเห็นความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ ของครูในสถานศึกษาทั้งสองสังกัด นอกจากนั้นยังได้เห็นว่าขนาดของโรงเรียน สถานที่ตั้งและสังกัดมีผลให้เกิดความแตกต่างกันในสถานภาพบางลักษณะได้ ข้อมูลเหล่านี้น่าจะส่งผลต่อการปรับปรุงนโยบาย ด้านโครงสร้างของระดับเงินเดือนเพื่อให้ครูได้มีโอกาสรับเงินเดือนในระดับที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในขณะที่ยังไม่มากนัก น่าจะส่งผลต่อการปรับปรุง ชั่วโมงสอน ให้เกิดความเสมอภาคระหว่างสังกัด และมีผลต่อการวางนโยบายการวางแผนอัตรากำลัง เพื่อให้เกิดความสมดุลด้านอายุและวัยของผู้สอน ตลอดจนเรื่องการพัฒนาครู

การกำหนดโครงสร้างของอัตราเงินเดือนของครูไทยดังที่ทราบยังคงติดอยู่กับระบบตำแหน่ง และมีขั้นวิ่งประจำปี ระบบนี้มีข้อดีข้อเสีย หากจะปรับให้ระบบเงินเดือนครูเป็นระบบแห่งศัลยาจารึกตามที่กล่าวกันทั่วไป คงจะต้องจัดระบบใหม่ ข้อมูลด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจของครูเป็นข้อมูลประเภทหนึ่งที่สองให้เห็นสภาพปัจจุบัน และความต้องการของครูในปัจจุบัน

ข้อค้นพบที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสังกัด ขนาดของโรงเรียน และสถานที่ตั้งระหว่างเมือง กึ่งเมืองกึ่งชนบท และชนบท ซึ่งอาจจะมีผลต่อเรื่องระดับเงินเดือนและตำแหน่งคุณวุฒิทางการศึกษา และชั่วโมงทำงานของครู ตามที่รายงานมานี้ ก็น่าจะมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูในการพิจารณาปรับปรุงเกณฑ์การประเมินผลงานการจัดอัตรากำลัง และการพัฒนาครู

การจัดระบบการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องให้ตรงตามความต้องการของครู และให้โอกาสแก่ครูชนบทมากขึ้น เป็นภารกิจที่สำคัญที่จะยกสถานภาพทางวิชาชีพของครู ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นโอกาสอันน้อยนิดของครูที่จะเข้ารับการอบรมเพิ่มเติม จึงน่าจะมีการปรับปรุงระบบการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประการสุดท้ายที่ผู้วิจัยสมควรจะเสนอก็คือ งานวิจัยบางชิ้นไม่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง

จำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมอยู่เสมอ เช่น ควรวิจัยซ้ำอีกในภูมิภาคต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นสำหรับงานวิจัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ น่าจะเพิ่มเติมด้วยการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ในสามจังหวัดนี้โดยขยายกลุ่มเป้าหมายไปถึงผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน ตลอดจนถึงใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เพื่อจะได้ทราบมิติอื่นๆ ที่การวิจัยแบบสอบถามเช่นนี้ไม่สามารถจะทำได้ หากมีวิจัยในลักษณะดังกล่าวเพิ่มเติม จะทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
